

Zárójelentés

Globális mezőgazdasági versenyképesség a nemzetközi kereskedelemben

A projekt az agrár-versenyképesség alakulását vizsgálta a nemzetközi kereskedelemben globális szinten. Az eredményeket először éves bontásban ismertetjük részletesen, majd összefüggéseiben is értékeljük a projektet és a teljesítményeket.

Szakmai összefoglaló éves bontásban

A projekt első évében a munkatervnek megfelelően áttekintettük a versenyképesség és a nemzetközi agrárkereskedelem szakirodalmát 1990-től kezdődően a kutatás elméleti háttérének megalapozásához. Ezzel párhuzamosan letöltésre került a közel 300.000 megfigyelésből álló nemzetközi kereskedelmi adatbázis, amelynek adattisztítási folyamata is sikerrel zárult. Ez jó alapot nyújtott a későbbi elemzések elvégzéséhez, illetve a cikkek megírásához.

A fentieknek köszönhetően a projekt első évében kilenc publikáció született, melyből négy folyóiratcikk (ezek közül egy impakt faktoros, két Q1-es, egy Q2-es és egy Q3-as) és öt konferencia anyag volt.

Időrendben az első a Q3-as Bulgarian Journal of Agricultural Science-ben megjelent cikk, amely a globális földimogyoró kereskedelem mintáiba nyújt bővebb betekintést. A cikk a 10 legnagyobb globális mogyoróexportőr ország kereskedelmi és versenyképességi mintáit vizsgálja 1996-2015 között és rámutat, hogy India, Kína és Argentína voltak a legnagyobb exportőrök, ugyanakkor a legnagyobb komparatív előnyökkel Szenegál, Nicaragua és Argentína rendelkeztek. A stabilitás tesztek ugyanakkor azt mutatják, hogy ezek az előnyök időben nem bizonyultak tartósak.

A második cikk a Q2-es Agris On-Line Papers in Economics and Informatics folyóiratban jelent meg, amely a nemzetközi kakaókereskedelemben meglévő versenypozíciókat elemzi ugyancsak a megnyilvánuló komparatív előnyök módszerével. Az eredmények szerint a nemzetközi kakaókereskedelem magas koncentrációt mutat országok és termékek szerint is, ugyanakkor az alapanyaggal és feldolgozott termékkel kereskedő országok eltérő mintákat mutatnak. Általánosságban elmondható, hogy az alapanyaggal kereskedő országoknál jellemzően magas, ámde időben instabil, míg a feldolgozott termékekkel kereskedő országoknál alacsony, de stabil komparatív előnyökkel találkozunk, ami jól leírja a két piac versenyhelyzete közötti különbségeket. A stabilitási és tartóssági próbák folyamatos gyengülést mutattak az esetek többségében.

Az időben harmadik folyóiratcikk az impakt faktoros és egyben Q1-es British Food Journal-ban jelent meg és az európai bortermelők versenyképességét vizsgálta. Az eredmények szerint Bulgária, Ciprus, Franciaország, Görögország, Olaszország, Portugália és Spanyolország rendelkeztek a legnagyobb komparatív előnyökkel a borkereskedelemben 2000 és 2013 között. Ugyanakkor a tartósság és stabilitás tesztek szerint a legtöbb országban a meglévő előnyök csökkentek. A cikk ennek a csökkenésnek számos okát azonosította a Közös Agrárpolitika szabályozó rendszerének változásától kezdve a gazdasági válságon át az újvilági bortermelők megjelenéséig.

Az időben negyedik cikk a Q1-es International Journal of Energy Economics and Policy folyóiratban jelent meg és a projektben új dimenzióként a kereskedelem és a környezeti terhelés közötti összefüggéseket vizsgálta globális szinten. A projekthez kapcsolódóan megvizsgáltuk az agrártermelékenység hatásainak változását a szén-dioxid kibocsátásra, valamint az agrárkereskedelem

hasonló hatásait. Eredményeink szerint a hatékonyság negatívan, míg a kereskedelem pozitívan befolyásolta a globális szén-dioxid kibocsátást, ami részben összhangban volt az előzetes várakozásainkkal.

Ami a konferencia megjelenéseket illeti, az első eredmények a bolgár Elenitben megrendezett „5th International Conference, Agriculture & Food” konferencián is bemutatásra kerültek, ahol a 3 legnagyobb FÁK ország mezőgazdasági versenyképességének helyzete és lehetőségei volt az előadás témája. Az előadás háttéranyaga a Journal of International Scientific Publications: Agriculture and Food folyóirat 5. számában jelent meg. Ennek alapján bebizonyosodott, hogy a mezőgazdasági termékek kereskedelmében kizárólag a vizsgálatba bekerültek közül a legkisebb ország, Ukrajna rendelkezett komparatív előnnyel.

Megjelent továbbá a kutatás keretében három konferencia anyag is az Európai Agrárközgazdasági Társaság éves konferenciáján Pármában, amelyek rendre a kávé, a FÁK országok és az európai sajtok versenyképességét vizsgálták a nemzetközi kereskedelemben. Az itt elért eredmények összhangban vannak a cikkekben leírt globális tendenciákkal, ugyanakkor érdekes például Vietnám esete a globális kávétermelésben (utóbbi 15 évben vezető pozíció elérése) vagy Oroszország alacsony komparatív előnyeinek megléte a nemzetközi agrárkereskedelemben – ezeket a tendenciákat a kutatás második évében tervezzük részletesebben is elemezni.

A kutatás keretében jelent meg a Kaposvári Nemzetközi Konferencián is egy anyag, amely a kelet-közép-európai országok mezőgazdasági versenyképességét elemezte 2000-2015 között. Az eredmények szerint a lengyel és magyar agrárexportóri pozíció továbbra is stabilnak látszik a régióban, ami már nem mondható el a komparatív előnyök alakulásáról. Láthatóan a régió legtöbb országának mezőgazdasági versenyképességén rontott az EU-csatlakozás, amelynek okai döntően a csatlakozás előtti és utáni agrárpolitikák különbözőségeiben keresendők.

A projekt második évében a munkatervnek megfelelően a szakirodalmi áttekintés és a korábban letöltésre került közel 300.000 megfigyelésből álló nemzetközi kereskedelmi adatbázis alapján megkezdtük a Balassa indexek kiszámítását. Ezek alapján képesek vagyunk a világ szinte bármely országának és agrár-termékének 1991-2015 közötti komparatív előnyének kiszámítására.

A fentieknek köszönhetően a projekt második évében kilenc publikáció született, melyből négy folyóiratcikk (ezek közül egy Q2-es és egy Q3-as) és öt konferencia anyag.

Időrendben az első a Statisztikai Szemlében megjelent cikk, amely a nemzetközi kakaókereskedelemben megjelenő versenyképességet elemezte a legfontosabb kakaóexportőr országok példáján 1992 és 2015 között. Az eredmények szerint a nemzetközi kakaókereskedelem ugyan országok és termékek szerint is nagymértékben koncentrált, a kakaó-alapanyagokkal/feldolgozatlan termékekkel, valamint a feldolgozott kakaótermékekkel kereskedő országok eltérő mintákat mutatnak. Az előbbieket ugyanis jellemzően magas fokú, ámde időben instabil, míg az utóbbiak alacsony fokú, de stabil komparatív előnnyel rendelkeznek, ami jól leírja a két piac versenyhelyzete közötti különbségeket.

A második cikk a Q3-as Bulgarian Journal of Agricultural Science folyóiratban jelent meg, amely az európai sajtexportőrök versenyképességét vizsgálja szintén a megnyilvánuló komparatív előnyök módszerével. Itt arra jutottunk, hogy a holland, dán és ciprusi sajtermelők rendelkeztek Európában a legmagasabb és leginkább stabil komparatív előnyökkel 1990 és 2013 között, míg a többi vizsgált országban az éles verseny jellemzően csökkenő versenyképességgel párosult.

A harmadik folyóiratcikk az International Journal of Economics and Financial Issues folyóiratban jelent meg és a nemzetközi kávékereskedelelem versenyképességét vizsgálta. Eredményeink szerint a globális kávékereskedelelem az utóbbi években folyamatosan növekszik és jelenleg Brazília, Vietnám és Kolumbia a legnagyobb kávéexportőrök a világon. Ugyanakkor a komparatív előnyei Ugandának, Etiópiának és Hondurasnak a legmagasabbak, ami a komparatív és versenyelőnyök eltérő szerkezetére utal.

Az időben negyedik folyóiratcikk a Q2-es Agris On-Line Papers in Economics and Informatics folyóiratban jelent meg és a globális borkereskedelem mögött meghúzódó tényezőket vizsgálja újszerű változókkal, gravitációs modellel. Az eredmények szerint egyrészt a hagyományos gravitációs modell változók (GDP és távolság) szignifikánsan meghatározzák a nemzetközi borkereskedelmet is, másrészt kimutattuk, hogy a kulturálisan vagy vallásilag hasonló országok több bort kereskednek egymással, ahogyan a regionális kereskedelmi egyezmények hatása is pozitívnak bizonyult a nemzetközi borkereskedelemre.

Ami a konferencia megjelenéseket illeti, a hazai konferenciák közül Gyöngyösön (16. Nemzetközi Tudományos Napok) az agrárkereskedelem és az élelmezésbiztonság globális összefüggéseit vizsgáltuk elméleti szinten, Kecskeméten (III. Gazdálkodás és Szervezés Tudományos Konferencia) az élelmezésbiztonság elméleti és empirikus hátterére, míg Mosonmagyaróváron (37. Óvári Napok) az élelmezésbiztonság és a környezet összefüggéseire végeztünk szakirodalmi kutatást. Megjelent továbbá a kutatás keretében két konferencia anyag is a Nemzetközi Agrárközgazdasági Társaság éves konferenciáján Vancouverben, amelyek rendre a fűszerek és a FÁK országok versenyképességét vizsgálták a nemzetközi kereskedelemben. Az itt elért eredmények összhangban vannak a cikkekben leírt globális tendenciákkal, ugyanakkor érdekes Oroszország alacsony komparatív előnyeinek megléte a nemzetközi agrárkereskedelemben.

A projekt harmadik évében folytattuk a számítások elvégzését és az eredmények publikálását.

A projekt harmadik évében tíz publikáció született, melyből négy folyóiratcikk (ezek közül két MTA „A” besorolású) és hat konferencia anyag volt.

Időrendben az első a Statisztikai Szemlében megjelent cikk volt, ami a három legnagyobb FÁK-ország mezőgazdasági kereskedelmének jellemzőit vizsgálta. A 2000-2015 közötti agrárkereskedelmi adatok felhasználásával egyértelműen kimutatóvá vált, hogy Kazahsztán, Oroszország és Ukrajna közül mindössze ez utóbbinak van országszinten is megnyilvánuló komparatív előnye. Mindez összefüggésben van azzal is, hogy az első két ország nettó élelmiszerimportőr, míg Ukrajna évről évre komoly exporttöbbletet tud elérni. A legfontosabb exporttermékek vizsgálata rávilágított, hogy a kereskedelem nem mindig van összhangban a komparatív előnyökkel, alapvetően Kazahsztán és Oroszország esetében.

Időrendben a következő publikációk (3 db) a III. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferenciakötetében jelentek meg. Az „élelmezésbiztonság elméleti és empirikus háttere” címet viselő anyag az eddigi kutatások szakirodalmi hátterét foglalta össze, különös tekintettel az élelmezésbiztonság és a kereskedelem kapcsolódási pontjaira. Az ASEAN és FÁK országok mezőgazdaságának vizsgálata (2 konferencia anyag) kimutatta, hogy a szektor jelenleg is nagy fontossággal bír az egyes nemzetgazdaságokban. Mindkét anyag fő elemzési területe a regionális agrárkereskedelem sajátosságainak a vizsgálata volt. Az ASEAN országok esetében egyes árucsoportoknál igen jelentős a regionális kereskedelem (például élő állatok), míg másoknál nagyon alacsony (például halból és rákokból készített termékek), ami összefügg a szállíthatósággal, valamint az adott termékhez való országszintű hozzáféréssel. A FÁK országoknál szinte kizárólagos a regionális

kereskedelem a tejtermékek, tojás, méz esetében, míg a gabonaféléknél vagy halaknál és rákoknál elhanyagolható, ami alapvetően a feldolgozó kapacitások hiányával (első csoport) és a termelés jelentős volumenével (második csoport) magyarázható.

Időben a következő publikáció a Gazdálkodás folyóiratban jelent meg és a magyar gabonaexport esélyeit vizsgálta a kazah piacon, különös tekintettel a keleti nyitás stratégiájára. A cikk öt potenciális magyar gabonaexport terméket azonosított, amelyeknek kitűnő célpontja lehet Kazahsztán: durumbúza vetőmag, búza és kétszeres vetőmag, rozs vetőmag, zab vetőmag és kukorica vetőmag. Összességében az ilyen elméleti modellen alapuló gyakorlati következtetések segíthetnek a hazai agrárpolitika és vállalkozások számára a kazah - és akár más régiós országok - piacaiban rejlő lehetőségeinek további kiaknázásában.

Az időben következő anyagok (összesen 3 db) a 17th Wellmann Nemzetközi Tudományos Konferencián kerültek előadásra és proceedings-ként való megjelentetésre. A nemzetközi húskereskedelem versenyképességét vizsgáló anyag, amely plenáris előadásként jelent meg a konferencián, 1989 és 2018 között vizsgálta a témakört és kimutatta, hogy a nemzetközi húskereskedelem nagy koncentrációt mutatott a vizsgált időszakban termék és ország szinten is, noha ez a koncentráció alapvetően csökkent. A legnagyobb húsexportőrök a világon az USA, Brazília és Hollandia voltak, míg a legnagyobb importőrök Japán, Németország és az Egyesült Királyság. Meglepő eredmény, hogy a komparatív előnyök és export-pozíciók ebben a termék-csoportban nem mindig voltak összhangban (vagyis nem mindig azokat a termékeket exportálták az országok, ahol volt komparatív előny). A következő anyag ugyanitt a brazil agrárkereskedelem alapvető tendenciáit és annak változásait mutatja be 1990-2017 között. Brazília a vizsgált időszakban leginkább olajosnövényeket (szóját), húst és cukrot exportált alapvetően Kínába, Hollandiába, az Egyesült Államokba és Oroszországba. A brazil agrárkereskedelem fejlődése példaként szolgálhat más fejlődő országok számára is a jövőben.

A nemzetközi sörkereskedelmet bemutató anyag alapján megállapítható, hogy egy meglehetősen koncentrált iparágról van szó mind az export, mind pedig az import oldalon, 1988 és 2017 közötti adatok alapján. Az egyes országok teljesítményét az SRCA mutatóval mérve beigazolódott, hogy a legnagyobb sör-exportőrök (Németország kivételével) megnyilvánuló komparatív előnyökkel rendelkeznek, míg az importőrök (kivéve az Egyesült Királyságot) esetében komparatív hátrányt lehetett mérni. A vizsgált faktorok közül a sör kereskedelmének versenyképességét pozitív irányban befolyásolja, ha az exportáló ország EU-tag, mind a sör termelése, mind annak belpiaci fogyasztása jelentős, továbbá ha a sörei közül minél több földrajzi árjelzős oltalomban részesül. Az exportáló ország népessége, egy főre jutó GDP értéke és az exportált sörök egységára negatív relációban van a versenyképességgel, míg az adott ország rozstermelése és az oda beáramló idegen tőke nagysága lényegében nem befolyásolja azt.

Időben a következő publikáció a Közgazdasági Szemlében jelent meg és a regionális kereskedelmi egyezmények létrejöttét meghatározó tényezőkkel foglalkozott. A számítások alapjául szolgáló adatbázisban 229 ország pár vonatkozó adatait elemezzük közel ötvenezres minta elemszámmal. A szakirodalom feltevései szerint a közös múlt, valamint a földrajzi és kulturális távolság a regionális kereskedelmi egyezmények motorja, amit eredményeink csak részben támasztanak alá. Eredményei szerint az egyes országok közötti korábbi gyarmati kapcsolatokon alapuló változók hatása a megállapodások létrejöttére nem egyértelmű, ami miatt nehezen lehet értelmezni a volt gyarmati kapcsolatokat ebben a kontextusban. A nyelvhasználat ugyanakkor negatív hatással van az egyezmények aláírására, ami azt jelenti, hogy a nem egy nyelvet beszélő országok intenzívebb kereskedelmet folytatnak egymással. A távolság szerepe is egyértelmű, miszerint minél távolabb helyezkedik el egymástól két ország, annál kevesebb kereskedelmi megállapodás van közöttük. Végül

a földrajzi árujelzők vizsgálata azt mutatta, hogy az eredetvédelem nem játszik meghatározó szerepet a regionális kereskedelmi megállapodások létrejöttében.

A következő cikk a Gazdálkodás folyóiratban jelent meg magyar nyelven és a nemzetközi gabonakereskedelem versenyképességét vizsgálta 1994-2017 között. A nemzetközi gabonakereskedelem specializációját elemezve kiderült, hogy a legnagyobb gabonaexportőr országok közül Argentína, Ukrajna és Kanada rendelkezett a legnagyobb komparatív előnyökkel a vizsgált időszakban. Németország volt ugyanakkor az egyetlen, aki egyik vizsgált időszakban sem rendelkezett komparatív előnnyel. A komparatív előnyök dinamikáját elemezve kimutattuk, hogy nagymértékben csökkent a kezdeti előnyök túlélési esélye, utalva ezzel a nemzetközi gabonapiacra megjelenő éles versenyre. Az eredmények szerint továbbá a nagy gabonaexportőr országok alapvetően racionális piaci magatartást folytatnak, és olyan termékeket exportálnak (importálnak), amiből van (nincs) komparatív előnyük.

A projekt negyedik évében tovább folytattuk a számítások elvégzését és az eredmények publikálását.

A projekt negyedik évében nyolc publikáció született, melyből hat folyóiratcikk (ezek közül öt Scimago Q2 egy MTA „A” besorolású) és két konferencia anyag volt.

Időrendben az első az Ausztrál Agrárközgazdasági Társaság éves konferenciáján előadott két anyag volt, amelyek egyfelől az agrárkereskedelem környezeti hatásait vizsgálták szisztematikus szakirodalmi áttekintés segítségével, másfelől a regionális kereskedelmi megállapodások mögött meghúzódó magyarázó tényezőket tárták fel. Ami az első témát illeti, megállapítást nyert, hogy a legtöbb vizsgált tanulmány szerint a bővülő kereskedelem, valamint a kereskedelem liberalizációja káros hatást gyakorol a természeti környezetre. A szakirodalom kisebb része állította, hogy az országok természeti környezete profitálhat a kereskedelemből, míg csupán néhány kutató gondolta úgy, hogy a kereskedelemnek egyáltalán nincs jelentős hatása a környezetre. A második témát illetően a számítások alapjául szolgáló adatbázisban 229 ország pár vonatkozó adatait elemeztük közel ötvenezres minta elemszámmal. A szakirodalom feltevései szerint a közös múlt, valamint a földrajzi és kulturális távolság a regionális kereskedelmi egyezmények motorja, amit eredményeink csak részben támasztanak alá. Eredményeink szerint az egyes országok közötti korábbi gyarmati kapcsolatokon alapuló változók hatása a megállapodások létrejöttére nem egyértelmű, ami miatt nehezen lehet értelmezni a volt gyarmati kapcsolatokat ebben a kontextusban. A nyelvhasználat ugyanakkor negatív hatással van az egyezmények aláírására, ami azt jelenti, hogy a nem egy nyelvet beszélő országok intenzívebb kereskedelmet folytatnak egymással. A távolság szerepe is egyértelmű, miszerint minél távolabb helyezkedik el egymástól két ország, annál kevesebb kereskedelmi megállapodás van közöttük. Végül a földrajzi árujelzők vizsgálata azt mutatta, hogy az eredetvédelem nem játszik meghatározó szerepet a regionális kereskedelmi megállapodások létrejöttében. Az első konferenciacikk továbbfejlesztett verziója angol nyelven a Sustainability-ben, míg magyar nyelven a Közgazdasági Szemlében jelent meg. A második konferenciacikk továbbfejlesztett és a konferencián kapott visszajelzéseket tartalmazó verziója a Journal of International Studies-ban jelent meg.

Időben a következő cikk az Agris On-Line... nevű Q2-es folyóiratban jelent meg és a FÁK országok agrárkereskedelmi mintáit elemezte. Az RCA indexek alapján megállapítást nyert, hogy Moldova, Kirgizisztán és Örményország rendelkezett 2000-2015 között a legnagyobb komparatív előnyökkel a FÁK országok agrárkereskedelmében és a régió meghatározó agrártermékei a nemzetközi kereskedelemben a gabonafélék voltak. A regionális agrárkereskedelmi minták konzisztensnek bizonyultak a komparatív előnyök vizsgált szerkezetével.

Időrendben a következő cikk a nemzetközi sörkereskedelmet vizsgálta és szintén a Sustainability-ben jelent meg. Az eredmények alapján megállapítható, hogy egy meglehetősen koncentrált iparágról van szó mind az export, mind pedig az import oldalon, 1988 és 2017 közötti adatok alapján. Az egyes országok teljesítményét az SRCA mutatóval mérve beigazolódott, hogy a legnagyobb sör-exportőrök (Németország kivételével) megnyilvánuló komparatív előnyökkel rendelkeznek, míg az importőrök (kivéve az Egyesült Királyságot) esetében komparatív hátrányt lehetett mérni. A vizsgált faktorok közül a sör kereskedelmének versenyképességét pozitív irányban befolyásolja, ha az exportáló ország EU-tag, mind a sör termelése, mind annak belpiaci fogyasztása jelentős, továbbá ha a sörrei közül minél több földrajzi árujelzős oltalomban részesül. Az exportáló ország népessége, egy főre jutó GDP értéke és az exportált sörök egységára negatív relációban van a versenyképességgel, míg az adott ország rozstermelése és az oda beáramló idegen tőke nagysága lényegében nem befolyásolja azt.

Végül időben az utolsó cikk is a Sustainability-ben jelent meg és az ASEAN országok agrárkereskedelmi mintáival foglalkozott. Az eredmények szerint 2010-2018 között a nemzetközi piacokon Mianmar, Laosz és a Fülöp-szigetek voltak a leginkább versenyképesek a nemzetközi agrárkereskedelemben, míg regionális szinten a Laosz, Kambodzsa és Mianmar vezették a leginkább versenyképes országok listáját. Alapanyagok és feldolgozott termékek tekintetében nem volt szignifikáns versenylőny kimutatható, ugyanakkor az eredmények meglehetősen instabil versenypozíciókról tanúskodtak.

Habár a projekt alapvetően négy évre szólt, a COVID-19 járvány miatt egy év halasztást kértünk, mivel még néhány konferencián élőben szeretnénk volna még részt venni és bemutatni az eredményeinket, amelyre azonban a járványhelyzet miatt ismét nem kerülhetett sor. **Ennek ellenére az eredetileg nem tervezett ötödik évben is megjelent három folyóiratcikkünk.**

Időben az első a Gazdálkodás folyóiratban megjelent cikk volt, amely a nemzetközi narancskereskedelem versenyképességét vizsgálta az 1993–2018 közötti időszakban globális adatok alapján. A vizsgálat eredményeiből kiderül, hogy mely országok a világ legnagyobb narancs-, illetve narancslétermelői és exportőrei, valamint a cikk rámutat, hogy ezen államok a feldolgozott termék, vagy pedig a friss gyümölcs kereskedelmére koncentrálnak. Ugyan a világ legnagyobb narancstermelő országa Brazília, a gyümölcs nemzetközi kereskedelmében részt vevő top 10 ország között mégsem szerepel, ami rámutat arra, hogy az állam főleg feldolgozásra összpontosít. Brazília a világ narancsléexportjának 50-60 százalékát adja minden időszakban. A friss narancs exportpiacát tekintve nem tapasztalható magas koncentráció, azonban Spanyolország részesedése folyamatosan erősödik, mellette pedig Dél-Afrika és Egyiptom említendő meg feltörekvő országokként. Az elemzések szerint a nemzetközi narancskereskedelemben a friss narancs tekintetében Egyiptom komparatív előnye nőtt a legnagyobb mértékben, és az utóbbi időszakokban a legmagasabb eredményekkel rendelkezett, az országot Dél-Afrika, Görögország és Spanyolország követte. A narancslé kereskedelmének vizsgálatában nem meglepő, hogy Brazília rendelkezett a legnagyobb komparatív előnnyel, bár annak mértéke folyamatosan csökken. A komparatív előnyök dinamikus elemzésével nagymértékű csökkenés figyelhető meg az előnyök túlélési esélyeiben, rámutatva ezzel a folyamatosan élesedő versenyre a nemzetközi narancspiacon.

Az ötödik év következő cikke az Open Agriculture folyóiratban jelent meg és az ASEAN országok agrárkereskedelmi mintáit vizsgálta. Az eredmények szerint a legtöbb esetben azok az országok azok a termékekkel voltak versenyképesek, amelyeket valóban exportáltak is. Érdekességként sikerült kimutatni, hogy a globális célpiacra exportált termékek esetében versenyképesebbek voltak a vizsgált országok, mint a regionális kereskedelem esetében. Thaiföld, Indonézia, Vietnám és Malajzia bizonyultak a leginkább versenyképesnek a vizsgált relációkban a régióból.

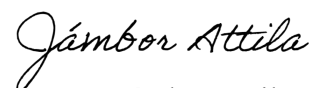
Időben az utolsó cikk a kutatás egyfajta zárásaként a Sustainability-ben jelent meg és adott átfogó szakirodalmi áttekintést az agrárkereskedelmen keresztül értelmezett versenyképességgel foglalkozó összes eddig publikált cikkből.

A projekt összesített értékelése

Az elnyert OTKA pályázat megvalósítását rendkívül sikeresnek ítéljük, mivel az évente vállalt két folyóiratcikket magasan sikerült felülmúlni (összesen 22 lett), valamint a négy évre vállalt négy Q1/Q2 cikkhez képest tízet sikerült megjelentetni.

Visszatekintve az elmúlt öt évre úgy érezzük, rengeteget tanultunk és fejlődünk. A projekt tervben szereplő három tematikus célt úgy érezzük sikerült jól lefedni a publikációkkal és végig törekedtünk arra, hogy mindent vállalt célt teljesítsünk. Különösen örülünk, hogy sikerült a szakmai kapcsolatainkat is ápolni és eljutni az elmúlt öt év nemzetközi szinten legrangosabb konferenciáira is. Sikernek értékeljük azt is, hogy publikációink egy része a nemzetközi és hazai szakmában rangos kutatókkal együtt készült, akiktől szintén sokat tanultunk. Összességében nagyon hálásak vagyunk az NKFIH-nak, hogy lehetőséget biztosított számunkra a kutatásra.

Budapest, 2021. november 27.

Dr. Jámber Attila
vezető kutató